

N:o 8.

Ank. till Riksd. kansli den 8 februari 1901, kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag, innefattande tillägg till förordningen den 6 februari 1849 angående viss tid för klander af husesyn emellan enskild jordegare och landbo, dels, ock en med föranledande af berörda proposition väckt motion.

Genom en den 21 december sistlidet år aflåten proposition, n:o 9, hvilken af båda kamrarne blifvit till lagutskottet hänvisad, har Kongl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagda, i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga följande förslag till

Lag,

innefattande tillägg till förordningen den 6 februari 1849 angående viss tid för klander af husesyn emellan enskild jordegare och landbo.

Härigenom förordnas som följer:

Hvad i förordningen den 6 februari 1849 angående viss tid för klander af husesyn emellan enskild jordegare och landbo är stadgadt för det fall, att till- eller afträdeshusesyn förrättas af två nämndemän, skall ega tillämpning jemväl der sådan syn hålles af ojäfvige män, hvilka förr varit nämndemän inom det tingslag, der synen eger rum, och vid tiden för synens hållande äro till dylik befattning inom tingslaget valbare.

Bih. till Riksd. Prot. 1901. 7 Saml. 6 Häft. (N:o 8).

I sammanhang med denna proposition har utskottet till behandling förehått en med anledning af propositionen inom Andra Kammaren af herr *J. Widén* afgifven motion, n:o 152, hvilken jemväl blifvit till lagutskottet öfverlemnad.

Ifrågavarande motion är af följande lydelse:

»Uti nådig proposition, n:o 9, till innevarande års Riksdag föreslår Kongl. Maj:t sådant tillägg till kongl. förordningen den 6 februari 1849 angående viss tid för klander af husesyn mellan enskild jordegare och landbo, att hvad i nämnda förordning är stadgad för det fall, att till- eller afträdeshusesyn förrättas af två nämndemän, skall ega tillämpning jemväl der sådan syn hålles af ojäfvige män, hvilka förr varit nämndemän inom det tingslag, der synen eger rum, och vid tiden för synens hållande äro till dylik befattning inom tingslaget valbare.

Denna proposition är föranledd af Riksdagens skrifvelse den 8 maj 1900, uti hvilken begärts förslag till lagändring i ofvan antydda riktning; och var denna skrifvelse åter föranledd af en utaf enskild riksdagsman väckt motion i frågan. Af dessa framgår, att det praktiska ändamål, man med det ifrågasatta lagstadgandet velat vinna, är att afhjelpa den svårighet, som nu, då valfriheten är inskränkt till tjenstgörande nämndemän, understundom förefinnes att finna fullt lämplige syneförrättare.

Det gifves emellertid en annan till samma mål syftande ändring uti ifrågavarande stadganden, hvars vidtagande samtidigt synes mig förtjena tagas under öfvervägande: upphäfvande af den inskränkning i afseende på syneförrättarne, att de skola vara från det härad eller tingslag, der synen eger rum.

I husesynsordningen af den 18 juli 1681 föreskrefs, att, när bonde eller annan åbo ville hemman tillträda, husbonden egde kalla »till vittnes» tvenne »nämndemän eller andre trovärdige dannemän», som strax tillsyna honom husen hvar för sig. Enligt detta stadgande torde det icke hafva varit af någon betydelse, om syneförrättarne eller »vittnena» varit från det härad, der egendomen var belägen, alltid de eljest varit lämplige.

I 1734 års lag, byggningsbalken kap. 27 § 8 föreskrifves, att sådan husesyn, som här är i fråga, skall hållas genom »tvenne oveldige män af nämnden»; och i kongl. förordningen den 6 februari 1849 återgifves detta så, att det skall ske af »två nämndemän i behörig ordning». Det sätt, hvarpå dessa stadganden, särskildt det förstnämnda af dem, affattats, gifver väl vid handen, att lagstiftarne tänkt på ledamöter af en viss nämnd, det härads nämnd, der synen skulle hållas. Men, måhända såsom reminiscens

från den tid, då husesynsordningens föreskrifter gälde, har stadgandet i praktiken, åtminstone icke allestädes, gifvits en deremot svarande tillämpning. Det har varit rätt vanligt, att vid sådan syn användts äfven uthäradas nämnd, då nämndemän inom samma härad icke funnits, som varit villige, eller af andra skäl; i allmänhet torde man dock hafva hållit sig till nämndemän inom domsagan.

Såvidt känt är, hafva dylika syner ända till på sista tiden icke blifvit underkända af domstolarne. Men genom Kongl. Maj:ts domar den 26 oktober 1897 och den 19 oktober 1899 har numera uttryckligen fastslagits, att gällande stadganden äro så att förstå, att husesyn, för att tillerkännas egenskap af laga till- eller afträdessyn, måste vara förrättad af två ledamöter af häradets nämnd. Och genom det nu föreslagna tillägget till 1849 års förordning har bestämts, att syneförrättarne skola vara från det tingslag, der synen eger rum.

Att syneförrättarne ovilkorligen skola tagas från det härad eller det tingslag, der synen skall ega rum, är, enligt min mening, en inskränkning, som betingas hvarken af principiella grunder eller förhållandena i öfrigt. Det gifves naturligen fall, der det kan vara vida förmånligare att få taga nämndemän från annat härad; belägenheten af en egendom kan vara sådan, att nämndemän från annat härad både bo mycket närmare och känna bättre till förhållandena än de, som kunna erhållas från det härad, der egendomen ligger. Understundom kan det möta rätt stora svårigheter att från samma härad få nämndemän, som äro villiga och lämpliga att förrätta synen — nämndemän äro nemligen icke skyldiga att åtaga sig syneförrättningar af ifrågavarande slag; eller ock kunna de vara hindrade att göra det, innan den tid är ute, hvarinom synen bör hållas.

Visserligen kan tyckas, att dessa olägenheter skulle vara erforderligen afhjelpa, om, såsom Kongl. Maj:t nu föreslår, till syneförrättning äfven få tagas f. d. nämndemän från tingslaget. Härigenom erhålles ock utan tvifvel i regel ett större antal personer att välja på. Men olägenheterna kunna i allt fall qvarstå. Förutvarande nämndemän torde i många, för att ej säga de flesta, fall vara, der de tjenstgjort någon längre tid, till följd af ålder och, der de tjenat kortare, af andra skäl mindre skickade till nu ifrågavarande slags förrättningar. Ett, åtminstone i vissa fall, verksammare sätt att uppnå det åsyftade målet är att utsträcka rätten att taga syneförrättare, så att de ej nödvändigtvis behöfva vara från det tingslag, der synen hålles. Enligt min uppfattning är detta sätt det naturligaste och det, som både teoretiskt och praktiskt ställer sig lämpligast.

För att erhålla en begränsning, hvilken torde vara erforderlig, på det ej syneförrättare måtte kunna väljas från alldeles för vidt aflägsna trakter, torde dock i enlighet med det förfarande, som hittills i de flesta fall, då synemän tagits utom häradet, iakttagits, böra föreskrivas, att de skola vara från något af de tingslag, som tillhöra samma domsaga, der egendomen är belägen. För alla de domsagor, hvilka utgöras af två eller flere tingslag — och dessa äro, enligt hvad justitieombudsmannen i sin till årets Riksdag afgifna embetsberättelse upplyser, två tredjedelar af samtliga domsagor i riket — skulle, äfven med den antydda begränsningen, en lagändring i den af mig här ofvan utvecklade riktningen erhålla stor betydelse. En liknande princip har ock hos oss förut vederlagits uti kongl. förordningen den 20 november 1845 angående gemensamma ransakningshäkten och tingsställen för särskilda härad.

Vill man åter hafva begränsningen mindre snäf, torde detta kunna lämpligen åstadkommas genom att tillåta, att synemän må tagas jemväl från angränsande domsaga.

På det Riksdagen må blifva i tillfälle att, i sammanhang med den af Kongl. Maj:t nu föreslagna lagändringen, pröfva jemväl den af mig uppkastade frågan, har jag därför, på grund af ofvanstående, velat vördsam samt hemställa,

att Riksdagen måtte besluta, att den genom Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition föreslagna lagen må erhålla följande lydelse:

Härigenom förordnas som följer:

Hvad i förordningen den 6 februari 1849 angående viss tid för klander af husesyn emellan enskild jordegare och landbo är stadgadt för det fall, att till- eller afträdeshusesyn förrättas af två nämndemän, skall ega tillämpning jemväl der nämndemännen eller någondera af dem tillhöra annat tingslag inom den domsaga, der synen eger rum (eventuelt: eller annan angränsande domsaga) eller sådan syn hålles af ojäfvige män, hvilka förr varit nämndemän inom något till sådan domsaga hörande tingslag och vid tiden för synens hållande äro till dylik befattning inom tingslaget valbare.

Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition är, såsom herr Widén i sin motion erinrat, föranledd af Riksdagens skrifvelse till Konungen den 8 maj 1900, deri Riksdagen på anförda skäl anhöll, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring af förordningen den 6 februari 1849 angående viss tid för klander af husesyn

emellan enskild jordegare och landbo, att de i förordningen gifna bestämmelser blefve tillämpliga utan afseende derå, huruvida de i förordningen omförmälda syner förrättats af tjänstgörande eller förutvarande nämndemän.

I omförmälda skrifvelse, hvilken i sin ordning grundade sig å en af enskild motionär afgifven framställning, förklarade Riksdagen sig anse, att det för allmänheten skulle medföra en afsevärd fördel, om behörigheten att med laga vitsord förrätta af- och tillträdessyn emellan enskild jordegare och landbo utsträcktes till förutvarande nämndemän, samt att genom en sådan förändring icke skulle äfventyras den oveld och sakkunskap hos förrättningsmännen, som finge anses utgöra den inre grunden och förutsättningen för det högre vitsord, som blifvit tillerkänt af nämndemän förrättad af- och tillträdessyn framför af andra personer verkställd sådan syn. Ändamålsenligheten af den föreslagna förändringen framträdde, enligt Riksdagens mening, desto mera, om man toge hänsyn till de förändrade förhållanden i afseende å nämndemäns tjänstetid, som inträdt, sedan nämndemännen väljas allenast för vissa år; och någon särskild och större erfarenhet i fråga om syners förrättande kunde ej antagas förefinnas hos tjänstgörande än hos förutvarande nämndemän. Riksdagen uttalade sig alltså för en lagändring, hvarigenom förutvarande nämndemän — naturligtvis under förutsättning att de innehade de kvalifikationer, som fordrades af tjänstgörande nämndemän — likställdes med dessa sistnämnde i afseende å behörigheten att förrätta af- och tillträdessyn emellan enskild jordegare och landbo. I sammanhang dermed ifrågasatte emellertid Riksdagen, huruvida ej konsekvensen fordrade, att på samma gång ändring genomfördes i förordningen den 6 februari 1849, ändring vidtoges äfven i ett eller flere andra lagrum, som afhandlade nämndemäns behörighet att förrätta syn.

Sistberörda, af Riksdagen ifrågasatta mera omfattande lagstiftningsåtgärd har af Kongl. Maj:t ej ansetts erforderlig. Deremot har den af Riksdagen föreslagna förändringen i 1849 års förordning funnits lämplig. Propositionen innehåller alltså förslag att utsträcka förordningens tillämpning till sådana syner, som förrättas af ojäfvige män, hvilka förr varit nämndemän inom det tingslag, der synen eger rum, och vid tiden för synens förrättande äro till dylik befattning inom tingslaget valbare.

Enligt utskottets uppfattning torde den i propositionen ifrågasatta lagändringen vara egnad att tillfyllest undanrödja de olägenheter, som med nuvarande lydelsen af 1849 års förordning kunna hafva varit förenade. Deri-

genom beredes nemligen allmänheten all behöfelig lättnad att för af- och tillträdessyner finna lämpliga och kompetenta förrättningsmän, och syftet med Riksdagens förenämnda skrifvelse lärer sålunda ernås genom ett antagande af det i propositionen innefattade lagförslag.

Att åter, på sätt herr Widén uti sin motion föreslagit, ytterligare utsträcka behörigheten att förrätta af- och tillträdessyn jemväl till tjänstgörande och förutvarande nämndemän i annat tingslag än det, inom hvilket synen skall hållas, vore, efter utskottets åsigt, att gå längre än behovet kräver. En sådan anordning skulle dessutom kunna i åtskilliga fall föranleda verkliga olägenheter. Den särskilda och ingående kännedom, som syneförrättarne för att rätt fylla sitt uppdrag böra ega om förhållandena å den ort, der synen skall hållas, kan ej med visshet förutsättas vara för handen hos andra än dem, som äro inom tingslaget boende, och man skulle derfor genom ett antagande af herr Widéns förslag riskera, att syn komme att förrättas af personer, som saknade dylik kännedom och hvilka i följd deraf komme att vid syneförrättningen tillämpa annan uppfattning och värdesättning än den, som rätteligen bort i syneförrättningen komma till uttryck.

På grund af hvad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att Riksdagen, med afslag å herr Widéns i motionen n:o 152 gjorda hemställan, i hvad densamma skiljer sig från Kongl. Maj:ts förevarande framställning, måtte bifalla det i propositionen innefattade lagförslag.

Stockholm den 8 februari 1901.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.